



# IANCULE MARE

Publicație editată de Societatea AVRAM IANCU din România

## Moții - între trecut și viitor

**Cu aurul din Munții Apuseni s-au ridicat trei capitale europene: Roma, Viena, Budapesta...**

La Abrud, în parcul orașului se află un monument care atestă vechimea așezării: peste 2000 de ani. Cercetări științifice arată că „la Abrud a ființat o așezare romană”. Înaintea romanilor, desigur, au fost dacii...

Așadar, moții sunt locuitorii Munților Apuseni din cele mai vechi timpuri, așezați fiind pe văile din bazinul Arieșului ori cățărați pe versanții munților de unde puteau privi mai lesne răsăritul soarelui și mișcarea stelelor pe bolta cerească...

Moții - oameni aspri și tăcuți, bănuitori și iscoditori față de orice străin îmbrăcat „nemțește” care, desigur, nu venea „în zonă” decât după biruri, dări, ori să-i „programeze” la zilele de corvoadă în beneficiul fiscului sau a nemeșului înstăpănit vremelnic pe pământul strămoșesc.

Moții - oameni răbdători, rezistenți, tenace și harnici, isteți și cu un suflet de aur pentru oricine le trecea pragul cu gânduri bune și curate, gata să-și împartă cu acesta bruşul de mămăligă ori lingura de lapte.

Moții - oameni drumeți prin toate ungherele țării - și nu numai - căutători ai bucății de pâine pe care aveau s-o îmbucătească la cei 10 - 12 copii ce le așteptau întoarcerea.

Moții - analfabeți, bolnavi de silicoză și tuberculoză, îmbătrâniți înainte de vreme, respirând cu nădușeală asmatică, urcând sau coborând zeci de kilometri cu desagați în spinare până la prăvalia din centru ori la piața de zarzavaturi din Câmpeni.

Moții - acei minunați flăcăi viteji, călăreți neîntrețuți, mănuiitori ai uneltelor agricole devenite lance în vremuri grele, neîntrețuți în „țarinele” lor amețitoare la nunți ori la „jocul” din duminica Tomii, spaima neprietenilor seculari, „pumnul Ardealului”.

Moții - „oameni ai libertății” cu mare dragoste și atașament față de glia de pământ strămoșesc, gata oricând să și-o apere până la ultima suflare, supuși și ascultători față de căpitanii lor ce-i conduceau la biruințe contra năvălitorilor (nechemați, nepoftiți și nedoriți) peste agoniseala, ogoarele ori pădurile lor.

Și am putea continua pagini întregi cu „definirea” moților, acești oameni, în fond obișnuiți ai Munților Apuseni, încăpățânați să lupte cu vitregiile vremii și vremurilor pentru a rezista acolo unde se simt ei mai bine, sus, sus, sus, la munte sus.

Ce ne spun însă cercetările sociologice interbelice efectuate în Munții Apuseni despre Țara Moților, „denumire cu rezonanță istorică pentru poporul român”?

Comunele Apusenilor „oferă privescarea sărăciei întruchipate, cu biserici umile și neînscrise, cu școli dărăpănate, lipsă totală de case culturale și biblioteci, lipsă de băi populare, de locuințe sănătoase și de gospodării îngrijite. Populația acestor comune, din subsolul cărora ies la iveală mari cantități de aur, nu se deosebește de populația celorlalte comune din munți, în care băntuie sărăcia cumplită, cu aspectele ei variate ca: subnutriția, bolile sociale, tuberculoză, alcoolism, analfabetism”.

O retrospectivă a ultimilor 50 de ani ne arată că:

- s-a încercat „stabilizarea” moților în comunele lor prin înființarea unor cooperative meșteșugărești, dar până la urmă toate acestea s-au desființat...

- s-au construit multe clădiri - școli, internate pentru copiii moților, dar populația școlară a scăzut alarmant de mult, internatele s-au desființat, nemaiacondându-se burse, școlile n-au un buget de întreținere și funcționare necesar, foarte mulți dascăli de toate gradele, calificați, au dispărut, pe copiii rămași mai că-i paște analfabetismul. Nu întâmplător la unele unități militare unii tineri învață alfabetul...

- s-au construit sau amenajat dispensare, case de naștere, au mai existat și medici, surori, asistente, dar care se văd din ce în ce mai rar prin comunele moțești.

- au funcționat cândva și căminele culturale, mai o serbare cu elevii, cu pionierii, cu tinerii din sat, dar se vede treaba că aceste manifestări au fost etichetate drept „comuniste” așa că ele nu-și mai au locul prin Apuseni, decât la zile mari, pe ușa căminelor tronând lacăte ruginite.

- pomii se usucă, florile nu mai „leagă” și roade nu mai sunt, peștii dispar încet dar sigur din Arieș în aval de Câmpeni, ca să nu mai vorbim de situația dintre Baia de Arieș și Turda.

- unele drumuri au fost asfaltate, altele ba, aflându-se în mare suferință, bașca inundațiile din această iarnă.

- orașe precum Abrud și Câmpeni - centre vitale ale moților - nu au nici măcar o sală de spectacole corespunzătoare, necum o casă de cultură multifuncțională. Atunci cum să vezi un spectacol mai acătării, să organizezi o serbare ceva, o întrunire. Nimic din toate acestea!

(continuare în pag. 6)

Prof. dr. Ioan Teodor STAN  
Președintele Societății „Avram Iancu” din România



Țara Moților: o neasemuită vatră de români ...

## De-a pururi, Duhul lui Iancu ...

Rareori apar în istoria unei nații, personalități de talia lui Avram Iancu, marele erou al moților, al Transilvaniei, al întregii Româнії și al tuturor românilor!...

În provinciile surori Transilvaniei, în Moldova și în Țara Românească, s-au ridicat prin veacuri, conducători de oști destoinici, mari bărbați de stat, care au stăvilit la porțile Europei năvălirile barbare, reușind să păstreze neștirbită ființa poporului român. Ștefan cel Mare și Sfânt, Mircea cel Bătrân, Brâncoveanu, Mihai și atâția alții, și-au găsit locurile de cinste, pe care le merită cu prisosință, în galeria eroilor neamului ...

Condițiile speciale ale Transilvaniei au stimulat impunerea, de-o manieră impresionantă, pe scena politică și militară, a personalității lui Avram Iancu, Craiul Munților. Un Crai fără sceptor de voievod ori de rege, fără Curte și curteni. Un Crai care, la nevoie, a fost și rege, și voievod, și conducător de oști, pentru întreaga suflare a Apusenilor... Un Crai care năvălind n-a vrut onoruri pentru sine, oricât de mare-i era renumele, încă din anii tinereții și care, asemeni marilor voievozi români, nu a ezitat să se sacrifice pentru izbânda idealurilor neamului din care s-a ridicat.

„Pretențiile noastre sunt sfinte, pe cât de sfântă e dreptatea. Noi suntem gata a le apăra cu orice preț” - declara Iancu, în septembrie 1848, la a II-a Adunare de pe Câmpia Libertății de la Blaj, unde venise însoțit de 6.000 de moți înarmați. Care erau acele „pretenții”? Într-o scrisoare adresată unui fruntaș maghiar, Iancu preciza că, pe români i-au răsculat „necunoașterea naționalității, tiraniile și barbariile conservatorilor și aristocraților

maghiari din Transilvania, pe care poporul nu le-a mai putut suferi”. De altfel, în chiar moțiunea adoptată în septembrie la Blaj, Adunarea cerea încetarea „sistemului teroristic”, încetarea robotelor și, mai ales, se preciza că „poporul român... nu vrea să recunoască unirea Transilvaniei cu Ungaria, în contra căreia a protestat... și nu a luat parte în Dietă la dezbaterile acestei chestiuni”.

Adunând în preajma sa mulțimile de moți dornici de libertate și de o viață mai bună, Iancu a organizat și a condus Legiunea „Auraria Gemina” - nucleul apărării întregii zone a Apusenilor, reușind, „cu lancea”, să reziste în confruntările cu trupele numeroase ale lui Hatvany, apoi cu cele ale lui Kemeny și ale lui Vasvari Pal.

Și totuși, credința lui Iancu era aceea că „luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii mele”.

Craiul Munților nu a fost bogat. Un Rege al Apusenilor, al unei Țări de Piatră, sărăcite și de lăcomia „lăcustelor” străine, nu putea avea mari comori, mari bogății. Dar, atâta cât a avut, eroul a dorit să lase „în folosul națiunii”, așa cum pe sine însuși s-a dăruit națiunii...

Jertfind totul pe altarul neamului său, Avram Iancu a dobândit prețuirea veșnică a moților lui, a tuturor românilor, a prietenilor și chiar a neprietenilor...

Duhul lui Iancu veghează și va veghea de-a pururi peste Țara Moților și peste celelalte ținuturi românești. Duhul lui Iancu este prezent pretutindeni în lume, pe unde-i poartă pașii, pe urmașii Craișorului...

Emil LUCA,  
Vicepreședinte al Societății  
„Avram Iancu” din România

## Prin Munții Apuseni

„Se stricase aerul în țară!”  
Legile și limba cea străbună,  
Dinspre Munții cu creștetul de pară  
El veni atunci ca o furtună ...

Jurământul; ca un „Tațal nostru”  
Ne-a rămas în suflet și în gând  
Și vai de-acel ce nu-i pricepe  
rostul -  
Să ne-amintim de el din când în  
când ...

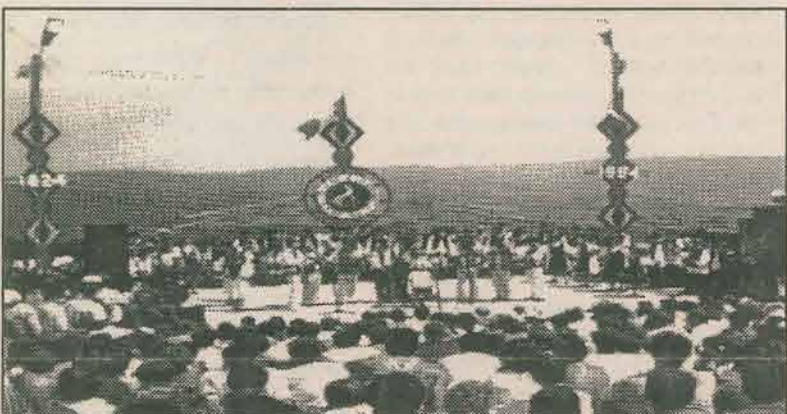
Din Țara noastră de-Adevăr și  
piatră  
Cu sufletul nu poți pleca oricum,  
Prin Munții Apuseni - străbună  
vatră,  
Mai trece Duhul Iancului și-  
acum ...

Noi, moții, l-am iubit ca nimeni  
alții,  
Ne închinăm Lui ca unui sfânt  
Și-l vom iubi cât vor dura  
Carpații  
Și Aerul deasupra în cuvânt ...

Prin Munții Apuseni - străbună  
vatră,  
Mai trece Duhul Iancului și-  
acum,  
Din Țara asta de-Adevăr și  
piatră  
Cu sufletul nu poți pleca  
oricum...

Fiu credincios al nației române,  
Domnule Iancu, noi așa te știm,  
Al nostru ești și-al nostru vei  
rămâne

Până în vecii vecilor! AMIN  
Nicolae NICOARĂ - HORIA



Târgul de la Găina: Cântec, joc și voie bună ...

## AGENDA "AVRAM IANCU"

◆ Dramatismul inundațiilor (produs la sfârșitul lunii decembrie - în plină iarnă) provocate de Arieș și afluenții săi a scos în evidență solidaritatea și hotărârea moșilor de a-și ajuta semenii suferinzi în urma calamităților. Apelul făcut la Radio București (TV presă), de președintele Societății „Avram Iancu” din România către toate filialele din țară nu s-a lăsat așteptat.

Începând cu șase ianuarie „Boboteaza”, sărbătoare nu numai a „Botezului Domnului Iisus” dar și a solidarității noastre - primele ajutoare au ajuns pe Valea Arieșului. Numeroși cetățeni au răspuns apelului umanitar pentru adunarea de ajutoare - în sprijinul celor aflați la necaz.

În cursul lunilor ianuarie - februarie - martie prin intermediul Societății „Avram Iancu” din România au ajuns în zona munților Apuseni 156 de unități de transport cu participarea tuturor filialelor constând în: îmbrăcăminte, încălțăminte, cereale, alimente (ulei, zahăr, orez, conserve, cartofi, carne), materiale de construcții, detergenți, mobilă, medicamente...

În aproape toate acțiunile de întraajutorare a moșilor, Armata a IV-a „Transilvania” a fost alături de Societatea „Avram Iancu”. Oducerea armatei și tuturor celor ce ne-au sprijinit, le exprimăm și pe această cale călduroase mulțumiri.

◆ Președintele Societății „Avram Iancu” din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan a prezentat (18 ian. 1996) președintelui Ion Iliescu (cu ocazia vizitei în zonele sinistrate) viața grea a moșilor și măsurile care se impun a fi luate de urgență. Domnia Sa a amintit că de aproape un an de zile a fost depus la Guvern, Președinție și Parlamentul României un memoriu al primarilor din Munții Apuseni în care sunt cuprinse în detaliu gravele aspecte economice, sociale și de altă natură cu care se confruntă locuitorii zonei Apusenilor, solicitând ca aceste instituții să se aplece mai mult asupra lor.

◆ Ciucea - de Sfântul Ioan (7 ianuarie 1996). La Ciucea, acolo unde își doarme somnul de veci Octavian Goga, poetul pătimirii noastre, s-a constituit a 14-a subfilială Ciucea a Societății „Avram Iancu”. Președinte al subfilialei a fost ales dl. Valer Bud, primarul localității (reales).

◆ Mediaș - momente de sărbătoare. În frumoasa sală a primăriei, într-o atmosferă de înaltă însuflețire, a fost constituită cea de a 28-a filială a Societății „Avram Iancu” din România.

Au participat reprezentanți ai Societății „Avram Iancu”, istorici, cadre didactice universitare, scriitori, cercetători din județele Alba, Bistrița, Brașov, Cluj-Napoca, Hunedoara, Mureș, Sălaj, Sibiu și din municipiul București, numeroși locuitori ai municipiului Mediaș, tineri și vârstnici. A fost ales Consiliul de conducere, biroul executiv al filialei, președintele de onoare în persoana d-lui ing. Dionisie Bucur, primarul municipiului (reales), precum și președinții ing. Sabin Vlad și Amalia Bârlea (executiv).

◆ Spectacole de binefacere - pentru sinistrați (19 ianuarie 1996), Casa de cultură studențească din municipiul Cluj-Napoca; 1 februarie 1996, Bistrița - cu participarea celor mai îndrăgiți interpreți ai cântecului popular din Transilvania.

◆ Turda - 10 februarie, reuniunea moșilor în organizarea filialei Turda a Societății „Avram Iancu”, președinte dr. ing. Lucia Roma.

◆ În memoria martirilor Horea, Cloșca și Crișan - februarie 1996, Baia Mare, Oradea, Cluj-Napoca, Timișoara, Brașov, Dej și în alte localități unde au sediu filialele

Societății, au fost oficiate slujbe de pomenire a celor trei martiri. S-au publicat articole ca, de exemplu: „Testamentul lui Horea” (prof. T. Șandor, președinte al subfilialei Gilău), „Horea - memorie însângerată” (prof. Petre Bucșa, președinte al filialei Cluj-Napoca, „Pe drumul jertfei” (col. (r.) Vasile Cristea, secretar general al Societății „Avram Iancu”), „Medaliile cu Horea” (prof. Nicolae Steiu, președinte al filialei Huedin) „s.a.

◆ Cluj-Napoca - manifestări cultural-patriotice, comemorative, în organizarea conducerii Școlii „Ion Agârbiceanu”, director Alexandru Rus, Școala „Horea” (nr. 14), director Ioan Bălan. La Primăria municipiului Cluj-Napoca, în organizarea Consiliului Național al Societății „Avram Iancu”.

◆ Vișeu de Sus - sâmbătă, 2 martie 1996, în sala de ședințe a Primăriei s-a constituit cea de a 29-a filială a Societății cultural-patriotice „Avram Iancu” din România, în urma înscrierii a 300 de persoane. A fost ales Consiliul de conducere al filialei, biroul executiv, iar președinte prof. Viorel Ignat.

◆ Mediaș - 6 martie 1996, spectacol organizat de filiala Societății „Avram Iancu” cu participarea grădiniței particulare de copii și a școlii generale, cinstind Ziua femeii.

◆ Huedin - de Ziua femeii, în organizarea filialei Societății „Avram Iancu”, a Primăriei din localitate, cu participarea Liceului „Octavian Goga” și a Clubului Copiilor, la Casa de cultură s-a desfășurat un frumos program cultural-artistice, intitulat „Răsună din Apuseni” - care a debutat printr-un simpozion situat sub duhul lăncului în cadrul cărui au susținut comunicări elevii din clasa a X-a și a XI-a.

◆ Zalău, simpozion național. În ziua de 15 martie 1996 Societatea cultural-patriotică „Avram Iancu” din România a organizat în municipiul Zalău un simpozion național intitulat „Transilvania, străvechi pământ românesc - Avram Iancu, eroul tuturor românilor”, la care au participat istorici și oameni de știință și cultură din întreaga Transilvanie, academicieni, profesori universitari, cercetători științifici, generali și ofițeri superiori, senatori și deputați, care au combătut în comunicările lor falsele teorii ale originii limbii și poporului român, vehiculate de neprieteni noștri pe mapamond, ale descălecatului de acum 1100 de ani, precum și pretențiile aberante ale minorității maghiare, la autonomie personală și teritorială.

Simpozionul a afirmat cu tărie perenitatea românilor dintotdeauna pe acest sfânt pământ transilvan, ca populație majoritară, originea daco-romană și continuitatea neîntreruptă a sufletului românesc în spațiul carpatic și transilvan.

◆ Bistrița - a găzduit sâmbătă, 23 martie 1996 ședința Consiliului Național al Societății cultural-patriotice „Avram Iancu” din România, prilej de atribuire a numelui „Avram Iancu” Școlii generale nr. 3 din localitate și înmânarea de către președintele Societății „Avram Iancu” din România, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, directorului școlii, prof. Olinca Alexandru, bustul eroului național „Avram Iancu”. Dl. acad. Ștefan Pascu a oferit pentru școală (cu autograf) lucrarea „125 de ani de la înființarea Academiei Române”. O amplă informare despre activitatea Consiliului Național de la Reuniunea Națională a Moșilor de la Deva (13 mai 1995) până în prezent și direcționarea activității viitoare a prezentat prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, președintele Societății „Avram Iancu” din România. (Au luat

cuvântul în cadrul lucrărilor 42 de participanți).

S-a înmănat drapelul Societății „Avram Iancu” președintelui Ioan Teodor Stan. Un sobor de preoți în frunte cu protopopul de Bistrița au oficiat slujba de sfințire a drapelului Societății „Avram Iancu”.

La sala „Apolo” din localitate a avut loc adunarea de alegeri la Filiala Bistrița a Societății „Avram Iancu”. Dl. ec. Vasile Popa a fost reales președinte și i s-a înmănat diploma de onoare a Societății, de către președintele acesteia, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan.

Cu ocazia împlinirii vârstei de 60 de ani și a peste 40 de ani de activitate artistică a d-lui Dumitru Sopon, bard al cântecului transilvan, prestigios colaborator al Societății „Avram Iancu”, i s-a înmănat diploma de onoare a Societății și bustul eroului național.

◆ Societatea „Avram Iancu” la patru ani de la înființare

La Cluj-Napoca s-a sărbătorit joi, 4 aprilie 1996, împlinirea a patru ani de la înființarea Societății cultural-patriotice „Avram Iancu” care, așa cum se știe, își are sediul central în municipiul Cluj-Napoca. La festivitățile care au avut loc cu această ocazie, au participat membrii Consiliului Național al Societății, președinți ai unor filiale, alte personalități ale vieții politice, culturale și economice, reprezentanți ai mass-media.

Au onorat reuniunea (prin prezența), primarul municipiului Cluj-Napoca, dl. Gheorghe Funar și prefectul județului Cluj, Grigore Zanc.

◆ Carei - În ziua de 6 aprilie 1996, la căminul cultural din localitatea Horea s-a desfășurat adunarea generală pentru darea de seamă și alegeri. S-a ales Consiliul de conducere și biroul executiv al Filialei: ing. Gheorghe Mateș, prof. Maria Galea, ca președinte, respectiv președinte executiv.

◆ Biled - Timiș. La căminul cultural din localitate (care din 1996 a primit numele eroului național Avram Iancu), sâmbătă, 20 aprilie 1996 s-au desfășurat lucrările de constituire a subfilialei Biled a 15-a a Societății „Avram Iancu” în urma exprimării numeroaselor doleanțe ale moșilor și simpatizanților acestora. A fost ales președintele de onoare al subfilialei, în persoana d-lui Petru Ilea, iar președinte dl. Ioan Bogdan.

◆ Sărbătoare la Scărișoara. Cunoscută mai ales prin celebrul său ghețar - fiii comunei reînțorși pentru o zi-două acasă alături de cei rămași deci, au asistat duminică, 21 aprilie 1996 la dezvelirea monumentului închinat localnicilor care și-au jertit viața de-a lungul vremii pentru libertatea națională și socială a românilor din Transilvania. Tot în această zi a luat ființă ce-a de-a 16-a subfilială a Societății cultural-patriotice „Avram Iancu” din România la care au aderat sute de locuitori - președintă fiind aleasă prof. Valeria Gaja, directoarea școlii.

◆ București. La invitația Partidului România Mare o delegație a societății cultural-patriotice „Avram Iancu” din România, în fruntea căreia s-a aflat președintele, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan a participat în ziua de 3 mai 1996 la Conferința acestui partid ce și-a desfășurat lucrările la București, Sala Palatului.

◆ Lancrăm - jud. Alba. În ziua de 6 mai 1996 participarea Societății Avram Iancu la manifestările „Lucian Blaga”.

◆ 9 Mai 1996 - Ziua Independenței de stat a României. Depuneri de jerbe și buchete de flori, ocazionate de festivitățile din această zi. La Cluj-Napoca - participarea

Consiliului Național la dezvelirea monumentului „Glorie Ostașului Român” și la ceremonia din cimitirul eroilor de pe Muntele Rece (jud. Cluj), de ziua Înălțării Domnului, de ziua Ispasului Eroilor.

◆ Târgu Mureș - manifestări omagiale. Miercuri, 15 mai a.c., filiala Târgu Mureș a organizat, sub genericul „Astăzi cu bucurie românilor veniți”, manifestări evocatoare ale Revoluției Române de la 1848 și a martirilor săi. Activitatea s-a desfășurat la monumentul Eroului Național Avram Iancu din centru orașului, cu participarea armatei.

◆ Ocna Mureș - acțiune cultural-patriotică. Consecvență obiectivelor sale de cultivare și răspândire în rândurile elevilor (a tineretului în general) a spiritului dragostei față de neam, țară și valorile culturale ale respectului și recunoștinței pentru faptele înaintașilor, filiala Ocna Mureș a Societății „Avram Iancu” a organizat constituirea departamentului pentru tineret al Societății, la liceul teoretic din localitate.

◆ Timișoara - În sala festivă a Colegiului bănățean s-a desfășurat în 25 mai 1996 adunarea generală de alegeri din cadrul filialei Timișoara a Societății „Avram Iancu”. Adunarea a aprobat raportul prezentat de ing. Ioan Ciama, președintele filialei, referitor la activitatea desfășurată de la înființare și până în prezent, precum și raportul comisiei de control financiar. Dl. Ciama a fost reales în funcția de președinte al filialei Timișoara a Societății „Avram Iancu” ca o recunoaștere a muncii și a rezultatelor obținute în multiplele acțiuni întreprinse (inclusiv la românii din Iugoslavia).

◆ Hunedoara. În sala de conferințe a oamenilor de afaceri s-a constituit duminică, 26 mai 1996 cea de-a 30-a filială, filiala Hunedoara a Societății „Avram Iancu”. Au participat reprezentanți ai filialelor din Transilvania. Președinte de onoare al filialei Hunedoara a fost ales dl. Remus Mariș, primarul localității, iar președinte dl. Filimon Șerb, lector universitar la Facultatea de inginerie, pentru departamentul de tineret Ramona Pop, clasa a X-a, Liceul industrial nr. 3.

◆ Cluj-Napoca. În organizarea Societății cultural-patriotice „Avram Iancu”, Inspectoratul pentru cultură Cluj și Inspectoratul școlar județean, la Casa de cultură studențească din municipiul Cluj-Napoca s-a desfășurat în cinstea zilei de 1 Iunie, un grandios spectacol, plin de savoare, conținut bogat, frumos și bine realizat.

◆ Aiud - organizarea Zilelor Bibliotecii „Liviu Rebreanu” sub auspiciile filialei Aiud a Societății „Avram Iancu” și Inspectoratului pentru cultură al județului Alba, ediția I, 31 mai - 1 Iunie 1996.

◆ Turda - Vineri, 3 mai a.c., s-a desfășurat o impresionantă comemorare a lui Ioan Buteanu erou al Revoluției de la 1848, prieten de nădejde și tribun al lui Avram Iancu. Comemorarea a avut loc la unitatea militară care poartă numele lui Ioan Buteanu și în incinta căreia s-a ridicat bustul în bronz al eroului. Sâmbătă, 8 Iunie, Școala nr. 6 a fost botezată cu numele celui mai îndrăgit erou al Munților Apuseni - Avram Iancu. La festivitatea de conferință a numelui și de sfințire a unei plăci comemorative și a bustului lui Avram Iancu au participat, alături de elevii școlii, înalte personalități ale vieții politice, economice, sociale și culturale.

◆ Cătina (Cluj) În organizarea Inspectoratului pentru Cultură Cluj, Societatea Cultural Patriotică „Avram Iancu” din România, Primăria Cătina, duminică, 23 Iunie 1996 s-a desfășurat un amplu simpozion în care s-au evocat martirii români din Câmpia Transilvaniei la 1848, Alexandru Bătrâneanu, Vasile Simonis și Vasile

Turcu.

Cu această ocazie s-a lansat, sub semnătura neobositului cercetător Vasile Lechințan, cartea-document cu martirii și evenimentele de la 1848 din Câmpia Transilvaniei.

◆ Elveția - Filiala 31. Societatea culturală-patriotică „Avram Iancu” din România și-a organizat și inaugurat prima filială de peste hotare - în Elveția cu două centre - la Geneva și la Zurich. Din partea Consiliului Național a participat o delegație compusă din președintele Societății „Avram Iancu”, prof. univ. dr. Ioan Teodor Stan, ing. Petru Bercea, președintele filialei București, ec. Horia Ciortea, președintele filialei Zalău și dr. Lucian Horea Stan.

Conducerile celor două centre: Geneva: Ilie Berindei, autorul monumentului Avram Iancu din Cluj-Napoca, Zurich, Bercea Laurențiu, pui de moș, fiul președintelui filialei București care a organizat ședința comună Zurich - Geneva, de constituire a filialei Elveția (la restaurantul d-nei Liliana Valentin, româncă din București).

◆ Aniversarea eroului național „Avram Iancu”. La casa din localitatea Avram Iancu (Vidra) - azi muzeu - în care s-a născut Avram Iancu. Sub conducerea Consiliului Național al Societății s-a organizat duminică, 23 Iunie 1996 un moment evocator, închinat eroului național Avram Iancu, simbol al demnității naționale.

◆ Oradea - Înalte onoruri militare la statuia eroului, în organizarea filialei Oradea a Societății „Avram Iancu”, președintă: inimoasa profesoară Doina Sfârlea.

◆ Damis - Bihor. Joi, 4 Iulie 1996, sub egida Societății „Avram Iancu”, filiala Oradea s-au desfășurat festivitățile conduse de gen. de brigadă Lazăr Cârjan, prilejuate de dezvelirea monumentului ridicat prin contribuția Inspectoratului de poliție Bihor în memoria martirilor căzuți pe aceste meleaguri în septembrie 1944 pentru libertatea glei străbună.

◆ Dupăpiatră - aici s-a desfășurat duminică, 7 Iulie a.c., tradiționala acțiune „Întâlnirea moșilor cu istoria” pe locul unde moșii, sub conducere tânărului general Avram Iancu și a tribunilor săi, au obținut o strălucită biruință asupra invadatorilor maghiari, la 19 mai 1849 (pe timpul revoluției de la 1848 - 1849), conduși de numai puțin truțașul Hatvány. S-au desfășurat exerciții militare în care a fost reeditată în condiții moderne ambuscada moșilor, prin participarea militarilor și a tehnicii militare.

◆ Concursul de creație poetică pentru elevi, organizat de filiala Cluj-Napoca a Societății „Avram Iancu”, sub genericul „Eroi martiri ai neamului românesc” (15 mai - 10 Iulie 1996).

◆ Mărișel - Fântânele - Duminică, 14 Iulie 1996, la Mărișel - Fântânele, în organizarea Societății „Avram Iancu”, Prefectura județului Cluj, Inspectoratul pentru cultură, Centrul creației populare, Primăria Mărișel, a fost organizată evocarea mărețelor evenimente din Munții Apuseni, în anii Revoluției de la 1848 - 1849 - de împlinire a 147 de ani de la luptele moșilor pentru libertate socială și națională, sub conducerea Pelagiei Roșu, Indrei Roșu și Nicolae Corcheș.

Activitatea s-a încheiat cu un frumos program artistic și o serbare câmpenească.

## Călătoria lui Horea la Viena în 1783

Vom spiciu în cele ce urmează din revista „Familia” anul XX, 1884, Oradea, paginile 523 - 526, drumul lui Horea la Viena, în anul 1783.

Aflăm de plecarea din Albac a lui Horea, care este numit „deputatul țărănilor din Albac”, care a plecat din nou la Viena. După întoarcere, în anul 1785, contele Jankovits le face interogatoriu, lui Horea și Cloșca, din care rezultă că: „Dânșii, ne spune Cloșca, au fost în trei rânduri la Viena”. Întâiași dată (1779) Horea, Cloșca, Christea Nicola și Gavrila, omu din comuna Rîul Mare. Iar în călătoria a treia (1782) au fost la Viena Horia, Cloșca, Simion, vărul lui Dumitru Todea din Rîul-Mare și Popa Dumitru din Certej. Horea, adăugă Cloșca, a mai fost încă o dată pentru a 4-a oară la Viena și anume în postul Crăciunului din anul 1783, și de astă dată s-a întors acasă mai târziu, după Paști „(...)” Dar cine a fost cu Horia de astă dată la Viena, dânsul nu știe „- notează Nicolae Densușianu în aceeași revistă la pag. 523-524. Aflăm totodată că Cloșca a primit 20 florini din partea comunelor Bucium, Abrud și Cărpiniș, pe care le-a reprezentat, iar cât a primit ceilalți dânsul (Cloșca) nu poate ști.

Fiecare călătorie au făcut-o pe jos, dusul - 4 săptămâni, iar întorsul încă 4 săptămâni, și pe lângă aceea mai trebuiau să aștepte la Viena câte 4 și mai multe săptămâni. „Petițiunile către împărat le făcuse în două rânduri nobilul Samuil Marți din Abrud (care mai târziu a fost și dânsul căpitan în revoluțiune) iar a treia oară petițiunea le-a compus-o agentul Ștefan Francisc Enyedi din Viena, la care l-a trimis însuși împăratul și tot acest Enyedi le-a făcut două copii de pe privilegiile lor, și a fost cu dânsii în audiență la împăratul”.

Plecarea la Viena - decembrie 1783 și întoarcerea în 20 martie 1784, șederea așa de mult la Viena se datorește faptului că împăratul Iosif plecase în Italia, la Roma, de unde nu se întoarce numai în primăvara anului următor.

A fost primit de împărat pe 1 aprilie 1784. „Cu această ocaziune dânsul prezintă o nouă petițiune în numele comunelor Rîul-Mare, Vidra, Cîmpeni, Bistra, Mușca, Ofenbaia, Bucium, Abrud și Cărpiniș” în care locuitorii lor „se plâng că nu le-au fost ușurate rugăciunilor, dânsii n-au putut obține nici o ușurare, căci nu mai pot rămâne pe la casele lor din cauza maltratărilor funcționarilor domeniului și ai comitatului; au fost băuți, mulți au murit din cauza bătailor, alții în închisori, iar alții zac în închisori și cer ca deputații lor să nu mai fie maltratați pentru plânsurile înaintate la curtea imperială”.

La 13.04.1784 se transmite ordinul Cancelariei Aulice către guvernul din Transilvania, al cărui cuprins era: „Că până va urma deciziunea monarhului asupra investigațiunii, care a fost ordonată încă în anul 1780, până atunci guvernul să apere pe locuitorii comunelor suplicate și pe deputații lor în contra tuturor persecuțiilor și dacă unii dintre ei vor fi închiși pentru plânsurile aceste, aceia să fie puși numai de cât în libertate”.

Audiența lui Horea la împăratul din primăvara anului 1784 joacă un rol important în cursul acestei memorabile revoluțiuni. După întoarcerea Horea agită pe țărani din Transilvania, mai întâi în secret, apoi pe față, zicându-le că „împăratul a trimis mai multe ordine în Transilvania, ca țărani să nu mai

dacă servicii în măsura ce până aici, dar nobilimea și autoritățile Transilvaniei nu voiesc să respecte ordinele monarhului și nu voiesc să le comunice iobagilor, că din această cauză împăratul a dat ordin să se militarizeze întreaga țară și iobagii să capete arme”, că dânsul „are hârtii de la împăratul ca țărani de aici înainte să nu mai facă servicii domnilor, ci numai împăratului”, că monarhul „nu scrie nimic de o mulțime de impozite pe care le-au aruncat asupra iobagilor numai nobilimea și funcționarii, în folosul lor propriu și fără știrea împăratului” și deoarece nobilimea nu voiesc să comunice țărănilor ordinele date pentru ușurarea lor, de aceea împăratul „l-a autorizat ca să răscoale pe românii din Transilvania și cu dânsii să stingă și să extermineze pe toți magnații pe toți nobilii și pe ceilalți unguri, să le prădeze și să prefacă în cenușă toate curțile și averile”, așa ca „să nu mai rămână piatră pe piatră și aceasta este voința și porunca împăratului”.

Spre a fi crezut, el s-a prezentat în fața țărănilor cu o mică cruce aurită, pe care „i-a dat-o însuși împăratul”, cu însemnul crucii și Evanghelia Sf. Ioan. Horea se prezenta în fața țărănilor cu cuvintele „Cu voia și cu porunca împăratului” pe care le arunca în rândul mulțimii cu multă „revoluțiune”.

În același raport sunt cuprinse relațiile nobilului Ribiczei: cum s-au dus Horea la împărat; ce au discutat; plângerile muntenilor (românilor) contra arendașilor armeni care interziceau dreptul moșilor la cârciumărit, adică să producă țuică. În legătură cu revoluția, împăratul i-ar fi spus lui Horea: „Faceți-o!” Adică să-și câștige libertatea în fața lor. Acestui Ribiczei problema iar fi povestit-o în mai multe rânduri cpt. Sadler din Regimentul de infanterie „Carol de Toscana” care ar fi fost și el la Viena, în perioada în care ar fi fost Horea.

Acest căpitan ar fi răposat în Transilvania, în orașul Zlatna (Slatna). Rezultă din cele prezentate că împăratul era pentru extinderea instituției grănicerești a românilor în Transilvania, inclusiv în zona Munților Apuseni. De menționat că grănicerii aveau statut social mai bun, comparativ cu iobagii.

„Acesta fu, așadar tristul rezultat al plângerilor înaintate la Viena - conchide N. Densușianu - de la anul 1779 și până la 1784. Investigațiunea ordonată în anul 1780 se terminase, ce e drept, dar nefavorabil muntenilor. Justiția pentru țărani români nu mai era”. De la Ana la Caiafa ... era stilul folosit de mai marii grofilor și conților, străini de neamul nostru.

Pentru românii din Munții Apuseni lipseau drepturile politice și economice. Și atunci s-a ajuns la lupta cu arma pentru drepturi și libertăți, iar moții au trecut Revoluția de la 1784 - 1785, condusă de Horea, Cloșca și Crișan care a fost un moment al emancipării și luptei pentru DREPTATE ȘI ADEVĂR A ROMÂNILOR DIN TRANSILVANIA, ce a zgduid din temelii întreg edificiul habsburgic clădit pe infamie și minciună, teroare și șantaj la 1699. Dar mai înainte prin trista Congregație „Unium Trium Natorum” și atunci de ce se mai vorbește de marea toleranță din Ardeal în secolele XV-XVIII? Cui prodest?! Și acestea când românii erau considerați, bieții de ei, deși cei mai vechi locuitori ai Transilvaniei, „tolerați” pe propriul lor pământ.

Vasile TUTULA

## Avram Iancu în creația lirică orală

Despre Avram Iancu s-a scris mult. Mai mult decât despre oricare alt erou național. Dintre operele care l-au redat contemporanilor, incontestabil că aceea care-l prezintă odată cu întreaga societate în care a trăit și a luptat, este aceea a academicianului clujean Silviu Dragomir, pentru ca îndată după el să-l concureze un alt academician clujean, Ștefan Pascu, care adaugă câteva amănunte semnificative, ca de exemplu obiceiul lui Iancu de a constitui, după fiecare dezrobire a unei localități, un fel de tribunal local.

Dacă cei doi academicieni reînvie o frescă a cauzelor și modului de luptă dusă de moții până la construirea tunurilor de lemn și smulgerea armelor de foc din mâinile pizmașului, folosindu-se de armele primitive aflate la îndemână ca: furci, coase, imblăcii etc., tot clujenii M. Bădea și Gh. Bădea, Amos Frâncu și Virgil Șotropa, secondați de Romulus Dianu, Gabriel Bălănescu, cu prefața lui Liviu Rebreanu, Vlaicu Bârna și Horea Ursu, se apleacă, la rândul lor, peste aria revoluției din 1848/49.

O colecție de articole închinată lui Avram Iancu o datorăm scriitorului brașovean Anatol Ghermanschi. Dintre cei cuprinși în ea se remarcă articolele lui A.I. Brumar, Nicolae Dunăre, Ana Blandiana, Al. Husar, Nicolae Prelipceanu, Mircea Zăicu, Al. Dima, C. Ciopraga și nu se poate să-l omitter pe poetul Ioan Alexandru, oprindu-ne la aceștia din cei o sută de semnatari.

Cititorii care au parcurs acest pasagi sunt convinși că s-au întregit cum l-am putut uita pe Lucian Blaga care l-a închinat o piesă de teatru cu care încep, de regulă, stagiunile noastre teatrale. Ba, am putea fi criticați, pe drept, că am uitat pe Al. Voitin care a scris un roman despre eroul Apusenilor, iar prietenul, plecat dintre noi, Al. Ceaușeanu, un poem dramatic în versuri și, dacă mi-e îngăduit, pot spune că, în curând, cu ajutorul unor sponsori, va apare romanul: Fluierul lui Iancu, roman semnat de subsemnatul.

După această prezentare succintă a lui Avram Iancu, văzut în proză sau sub semnul conflictului urcat pe scenă, să trecem la chipul lui, prezentat într-o măsură pe care n-a mai atins-o nici un erou pe care l-a dat neamul acesta în: creația lirică orală. Asta nu înseamnă că nu l-am afla și în mituri și legende.

Despre prezența lui Iancu în lirica orală nu se poate vorbi fără să începem cu cei doi harnici moți Ovidiu Bârlea și Ion Șerb, care au publicat, în Ed. Minerva, un volum care cuprinde versuri și legende în proză.

Revenind la creația lirică orală, despre Avram Iancu vom constata că s-au transmis din gură în gură, poate mai multe creații populare, cum spune Simeon Fl. Marian, întâiul culegător de folclor închinat Crăișorului. De aceea, nu se poate să nu cităm acest testament, supraviețuind datorită memoriei greferului din Iara, Traian Bichiș:

„Fiecare din voi știți./ Cu lacrimi, în ochi, sub frunți/ Să-l pomeniți în gerunți./ Numele să i-l roștiți./ Ca pe-o rugă să-l șoptiți./ Ca pe-o rugă-n gând mereu/ Ca pe unul Dumnezeu!”

Convingerea noastră că Iancu este cel mai popular erou al neamului, ne-o confirmă chiar Nicolae Iorga, în Neamul Românesc, nr. 2, din februarie 1933, care subliniază că: Dintre toți eroii noștri, acela care s-a bucurat de cea mai largă circulație în legende și creații lirice, rămâne Craiul moșilor...”. De acest adevăr aveam să ne convingem când, ca student al profesorului D. Gusti, în frunte cu savantul nostru profesor, aveam să fim conduși pe cele trei Crișuri, Arieș, Ampoi și Valea Hășdății, împărțiți pe grupe de specialități, mie revenindu-mi sarcina de a culege folclorul din peste trei sute de sate în care am poposit.

În comuna Săcătura aveam să dau de cea mai plastică creație populară în versuri, pe care Lucian Blaga, auzindu-mă recitând-o, mi-a mărturisit: „Norocul meu este că te-am întâlnit în scurtul meu popas rupt de obligațiile mele, ca ambasador la

Viena, și să dau peste această perla pe care voi construi primul tablou al piesei lui Avram Iancu la care lucrez!”

Versurile care l-au impresionat pe L. Blaga sună astfel: „Sus pe cer un vultur zboară/ Și se-avântă într-o doară./ Peste padini și pădure/ Cu plisul ca de săcure./ Într-o vreme se rotește./ La un pom prelung privește./ Pomul e rotat frumos./ Vulturul e bucuros./ Pe-o creangă se oprește/ Și în jurul lui privește./ Când îl zări un vânător./ Îi curmă falnicul zbor./ Pasărea căzu din pom./ Și se prefăcu în om./ Din om într-un Crăișor/ Peste-ntregul lui popor!”

Omul nu era altul decât Avram Iancu, vânătorul simbolizează poporul care văzuse în vulturul cu plisul de fier trimisul lui Dumnezeu să-l mântuie de nelegiuiri, de domni, de măriesele (Măriile Sale), care-l exploatau, înstăpânindu-se pe mine și păduri, pe fânețe și negoț.

După uluitoarea forță de a apăra Munții Apuseni de armatele lui Kossuth, înarmate până în dinți și marea deziluzie a revelației, că împăratul e un mincinos, nu i-a mai rămas lui Iancu decât să-și exprime durerea în cântecul din fluier și taragot, pe care puțini știu că și l-a făurit singur și cânta din ele dumnezeiește. Prefera fluierul pentru că-l putea purta la brâu sub șerpar, fără cuvinte, lăsând poporului puțința să i le ghicească.

Și poporul cânta în locul eroului, zeci de versuri ca și când le-ar fi auzit din gura lui, ca de exemplu acest blestem despre care Tudor Arghezi îmi spunea că ar fi fost mândru să fie el autorul: „Tunie dracu-n el să tunie./ Ciot de salcă să rămâie./ Focului să nu-i priască./ Pământul să nu-l primească./ Pe picioare să putzească./ Carne pe ei să pleznească/ Să se umfle-n gura lui./ Gura împăratului./ Limba cât un brusture./ Bubele să-l usture!/ Virmii-n el să bujgăie./ Nimeni să nu-l suferă/ Să-nvețe să grăiască./ Cu credință omenească./ În veci să nu mai mințescă!”

Vasile Copilu CHEATRĂ

## Aspecte ale dezvoltării literaturii clujene în perioada interbelică

Împlinirea idealului național de Unire a Transilvaniei cu România a avut urmări binefăcătoare și în domeniul dezvoltării literaturii. După război, în vechile centre culturale transilvănene, cum au fost Sibiu, Blajul, Brașovul, Aradul, Oradea și mai ales Clujul, a început să se dezvolte o bogată activitate culturală.

Clujul, devenit centru politic al Transilvaniei, va deveni, totodată, și cel mai important centru al vieții literare din această parte a țării. În 1921 apare aici, timp de un an „Gândirea”, sub conducerea lui Cezar Petrescu, în paginile căreia va debuta și Lucian Blaga.

Printre alte publicații din anii următori războiului, trebuie amintită și „Țara noastră”, de sub îndrumarea lui Octavian Goga. Revista, la care au colaborat Tudor Arghezi, Zaharia Stancu, Al. O. Teodoreanu și alții, avea însă un profil mai mult politic decât literar. Tot atunci a reapărut „Cosânzeana”, în paginile căreia și-au găsit loc scriitorii și criticii literari ca Ion Agârbiceanu, Zaharia Bârsan, Aron Cotruș, G. Bogdan Duică, Ion Breazu etc.

Sub conducerea lui Ion Clopoșel va apare „Societatea de mâine”, de orientare progresistă.

În paginile acestei reviste vor fi publicate articole referitoare la economie, învățământ, mișcarea culturală, iscalite de intelectuali cunoscuți, ca Vasile Bogrea, Ioan Lupaș, Sextil Pușcariu, Silviu Dragomir etc.

Dar cea mai prestigioasă și mai influentă publicație periodică cu profil cultural apărută la Cluj în perioada interbelică, a fost „Gând românesc”. Sub redacția competentă a lui Ion Chinezu, revista își va desfășura fără întrerupere activitatea începând din anul 1933 și până în anul 1940, când evenimentele au impus sistarea tipăririi ei.

În paginile acestei publicații pot fi întâlnite numele unor cunoscuți poeți, printre care Ion Pillat, Eugeniu Speranția, Emil Isac, Aron Cotruș; prozatori ca V. Beneș, Pavel Dan, V. Papiian, Ion Vlasiu; dramaturgi: Lucian Blaga; critici literari și esești: Ion Chinezu, Ion Breazu, Tudor Vianu, Sextil Pușcariu, Coriolan Petran, Ion Mușlea etc.

Aici la Cluj și-a desfășurat bogata activitate literară fecundul scriitor Ion Agârbiceanu. În numeroasele sale schițe, nuvele și romane, el surprinde realitățile politice și sociale care au frământat societatea românească din Transilvania la începutul

acestui veac, oprindu-se cu predilecție asupra vieții de la sate. În acest orizont se înscriu cunoscutele sale romane „Arhangheli”, „Legea trupului”, „Stana” și atâtea opere literare.

Dintre prozatorii tineri ai acestei epoci, cel mai de seamă a fost Pavel Dan (1907 - 1937), autorul volumului de nuvele „Urcan bătrânul”, în care se oglindesc realitățile din lumea satelor ardelenne.

Tot la Cluj a trăit și a scris Emil Isac (1886 - 1954) cunoscut nu numai pentru opera sa poetică, dar și ca luptător cu condeii pentru cauza democrației.

În perioada dintre cele două războaie mondiale și-a desfășurat la Cluj activitatea scriitoricească și Lucian Blaga. Poet, dramaturg, eseist și filosof, Lucian Blaga a fost, fără îndoială, unul din cei mai de seamă reprezentanți ai culturii românești transilvănene. Din perioada aceasta pot fi amintite cunoscutele sale volume de poezii: „La cumpăna apelor”, „La curțile dorului”, precum și dramele: „Zamolxe”, „Tulburarea apelor”, „Meșterul Manole”, „Cruciada copiilor” și „Avram Iancu”.

Alexandru RUS



IPS Bartolomeu Anania, arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului și primarul Gheorghe Funar îi ocrotesc, la Cluj-Napoca, pe Mihăilă Cofariu și pe soția acestuia ...



... iar IPS Andrei Cuț, episcopul de Alba, îi binecuvăntează pe moșii din Băia de Arieș



Vizită la filiala elvețiană a Societății „Avram Iancu” ...



... și la filiala „Avram Iancu” din Vidra de Sus



Pe urmele „cancelistului” Avram Iancu, la Târgu Mureș ...



Ajutoare, la vremuri de restriște, pentru frații din Apuseni ...



... și flori pentru „crașor”, la monumentul din Vulcan

## Troița pentru românii din Banatul iugoslav

Anul acesta, pe data de 10 august, românii din localitatea Sutieska (Voivodina) aniversează două jubilee cu caracter religios: o sută de ani de la ridicarea actualei biserici și două sute de ani de la clădirea primei biserici creștin - ortodoxe pe aceste meleaguri.

Pentru a marca așa cum se cuvine aceste evenimente, Comitetului parohial ortodox român Sutieska și filiala locală a Comunicării României din Jugoslavia s-au adresat Societății Cultural-Patriotice „Avram Iancu” din România, cu rugămintea de a le dona o troiță.

Și, pentru că sufletul nostru de români și de moși nu poate rămâne insensibil la rugămintea fraților (indiferent de unde sunt ei), luni, 1 iulie 1996, la orele dupăamiezii, la Punctul de frontieră Jimbolia, pe linia de democrație dintre România și Jugoslavia - se petrecea un lucru inedit. Două autocamioane (primul românesc și al doilea sârbesc) se aflau așezate spate la spate. O impunătoare troiță din lemn de stejar, având peste 4 metri înălțime, făurită de un neîntrecut meșter popular din Maramureș, era purtată pe brațele a 8 români din România și preluată de alte brațe puternice, frățești, ale celor opt români din Voivodina.

În jur, lucrători ai polițiilor de frontieră și vameși, români și sârbi. Sârbii se frecau la ochi, majoritate dintre ei nu mai văzuseră un asemenea „obiect” în viața lor.

În seara aceleiași zile, un telefon mă anunță că troița a ajuns la Sutieska ...

Mulțumiri organelor vamale și ale poliției de frontieră Jimbolia și Srpska Crnja (Jugoslavia), pentru solitudinea manifestată.

Ioan CIAMA,

Vicepreședinte al Societății „Avram Iancu” din România

## „Trebuie să ne ostenim mai mult pentru sufletul minunat al moșului” ...

◆ *Interviu cu poetul moș Nicolae Nicoară-Horia* ◆

Î: D-le Nicoară, volumul dvs. de versuri „Desculț prin Transilvania” s-a bucurat de un mare succes la românii de pretutindeni, inclusiv cei din diasporă. Spuneți-ne, vă rog, de ce tocmai „desculț”?

R: Pentru că numai desculț se poate trece prin iarbă somnului să nu se tulbure voievozii cei neadormiți din lacrima pietrelor. Desculț semnifică pioșenie, rugăciune, apropiere de pământul pe care te-ai născut. Cum altfel, dacă nu desculț, poate trece un poet prin Transilvania?

Probabil desculț - la propriu, cât și la figurat - a umblat prin Transilvania, chiar Eminescu.

R: Nu numai atât! Se spune că Eminescu a fost și în Munții Apuseni să-l întâlnească pe Avram Iancu. Undeva, în poezia „Geniul pustiu” transpare peregrinarea poetului prin munți.

Î: Ce iubiți cel mai mult în Apuseni?

R: Iubesc munții și oamenii, deopotrivă. Fericele, cel mai nefericit deal din lume. Când mă gândesc la Apuseni, la Horea, la Iancu, mă pătrunde parcă un duh ce mă îndeamnă să scriu versuri. Dealtfel, spun într-o poezie: „Dinspre munți se trage verbul meu/ Tăcere înspicată în filoane/ Ori fulger despletit în curcubeu/ Pe-aceste sfinte plaiuri transilvane...”

Î: Ce credeți că ar trebui făcut acum pentru moșii din Apuseni?

R: Trebuie să ne apropiem mai mult de acești frați ai noștri, să ne ostenim mai mult pentru sufletul minunat al moșilor. Să-i ajutăm să trăiască mai bine, mai frumos, să fie fericiți. Viața aspră i-a făcut să împrumute ceva din trăsăturile Muntelui. Nu întâmplător, cele mai scurte comenzi din istorie: „No, gata!” și „No, hai!” au fost date în Apuseni. Duritatea și tăcerea moșilor sunt doar aparențe sub care se ascund, precum aurul sub pământ, generozitatea, ospitalitatea și marea sensibilitate a moșilor, pentru adevăr, dreptate și tot ce-i frumos pe lumea asta. Într-o poezie cu titlul „Țara Moșilor”, am scris: „Țara asta nu-i de piatră seacă,/ Curge din ea fulger dac-o tai,/ Stă aici ca sabia în teacă/ Țara lui „No, gata” și „No, hai!”/ Frumusețea ei abia șoptită/ No-

ștelegi decât acolo, sus/ Toamna când pădurile recită/ Poeme cum în altă limbă nu-s!”

Î: Vă nemulțumește ceva, în România de azi?

R: Sunt multe, prea multe lucruri care mă nemulțumesc, care mă dor, îmi dau o stare de amărăciune. Se minte mult, se înșeală mult, se fură mult și încă se muncește prea puțin. Cuvintele și-au cam pierdut sensul lor primar. A dispărut încrederea chiar și între membrii unei familii. Au cam dispărut zâmbetele și bucuriile simple ale vieții. În toate întâlnirile pe care le-am avut cu iubitorii poeziei, am ținut să las după mine întrebările: „Cine suntem?” „De când, de unde venim?”, „Ce-am făcut noi pentru noi și pentru cei care vin după noi?” Cred că trebuie să ne trezim, ca popor! Noi nu prea avem conștiința că ne aparținem nouă, ca neam, ca popor, ca limbă. Am spus-o de multe ori: dacă toți românii de peste granițele țării s-ar întoarce acasă, atunci sigur, restul lumii ar rămâne mai sărac. Sunt pretutindeni în lume, sute de mii, milioane de români apreciați, care au reușit în viață. Reușim în viață, profesional, familial, dar, din nefericire încă nu reușim să fim uniți și îngăduitori unii cu alții.

Î: Dvs. vă întoarceți, uneori, acasă, în Apuseni?

R: Mă întorc deseori în Apuseni. Eu am plecat din Sohodol la Șagu - Arad, dar rădăcinile mele mi-au rămas trainice și învățate aici, în Țara Moșilor. „Eu am plecat din Munți cu-adevărat,/ Chiar de plătesc prin alte părți chirie”. Vai de acel om care nu are pe buze, în suflet, în conștiință, cuvântul „casă” și, mai ales, „acasă”. Un om fără patrie este ca o pasăre fără aripi.

Vă mulțumim pentru că ne purtați pe aripile poeziei prin Transilvania și Apuseni, așteptăm cu mult interes viitoarele dvs. volume și sperăm să vă reîntâlnim, în iulie, pe Muntele Găina.

R: „O să mă duc la Târgul din poveste/ Copil desculț prin rouă și prin stele,/ Voi, Munților, să-mi dați măcar de zestre/ Pierduta zare a prunciei mele”.

Horia PĂTRUȚ

Inedit:

## Doina lui Horea

Cât a fost Horea-mpărat  
Grofii nu s-or descălțat  
Nici la masă n-or mâncat  
Nici în pat nu s-or culcat  
Cât fu Horea căpitan  
Domnii n-o purtat suman  
Până ce fu Horea crai  
Pe domnie era vai  
Fluierul lui când doinea  
Țăranii mi s-aduna  
Grofii mi să-spăimânta  
Pe-mpărat că mi-l vesteia  
El armată trimitea  
Pe Horea că mi-l prindea  
Și la Alba mi-l ducea  
Și pe roată mi-l trăgea.  
Culeasă de inv. Vioara TEMIAN  
Școala nr. 5 „Ion Agârbiceanu”  
din Cluj-Napoca,  
de la un anonim din Gârda

Concursul de creație poetică:

## Eroi martiri ai neamului românesc

Cu privire la rezultatul „Concursul de creație poetică scris de elevi” organizat de Filiala Cluj a Societății „Avram Iancu din România”, având ca temă: Eroi-martiri ai neamului românesc, care și-au sacrificat viața în lupta lor dusă prin vremi pentru emanciparea noastră socială și națională.

Dintre numeroasele creații primite la Filiala Cluj a Societății, juriul, format din poezii: Petre Bucșa, Negoită Irimie și Ioan Cristofor - membri ai ASISC și ai Uniunii Scriitorilor din România - a distins în mod deosebit cele zece poeme semnate de EVA ANDREEA PATCA, elevă în clasa a VIII-a la liceul „George Coșbuc” din municipiul Cluj-Napoca, acordându-i un premiu în valoare de 100000 lei. Juriul o felicită și-i urează succes în continuare iar, în anii următori, să-și poată cultiva cu sârguință talentul cu care este dăruită. Succes, deci!...



Eva Andreea Patca

### La Tebea

Ningea frumos ca-ntr-o baladă  
Și cum ningea nu pot să spun,  
Destul că se-ntâmplă să cadă  
Aripa înserării pe gorun

Și Horea se-ntâmplă s-apară  
Cu lancea și cu aspru-i port,  
Pe Iancu-l căuta, prin țară,  
Să vină ca să-i dea raport.

Iar Craiul, cum era pe-aproape,  
Se întorcea spre căpitani,  
Cu chipul ars de vânt și ape  
Și-i trimitea după țărani,

Să spună ei, că-s talpa țării  
Și țării înșeși monument,  
De s-a-mplinit măcar în parte  
Ce scris a fost în Testament,

Ca Horea să-și înmoaie ura  
Și somnul să și-l doarmă lin,  
Iar noi să-i preamărim făptura  
Sanctificată prin destin.

Eva Andreea PATCA

## Peisaj cu mesteceni

Hieratice lumini  
Par mestecenii a fi  
Pe coline ... Pe-a lor coajă  
Dragii poezii să-i scrii.

Fantasmatică chemări  
Par atunci când îi privești  
De departe ... și-ți îngână  
Prozodii eseninești.

Iar la umbra lor de-adormi,  
Se preschimbă într-o doară  
În alaiuri de fecioare  
Lubite vreodinioară.

Teohar MIHADAȘ



Lazăr Morcan: Peisaj cu mesteceni

Un poet al culorii:  
Lazăr Morcan

◆ Lazăr Morcan vine din lumea aspră tăioasă a țării de piatră. Pictura lui, așa cum se dezvoltă ea în guașă sau acuarelă, este consonantă cu acel sentiment colțuros, frământat și din care marchează peisajul și sufletul omului din Apuseni, cu acele convulsii stăpânite pe care erele geologice și istoria le-au armonizat într-un spațiu atât de specific. Lumea predilectă penelului său va fi peisajul, înțeles însă nu ca simplu pretext pictural ci ca expresie, tradusă cromatic, a acelei frământări existențiale ce dă singularitate colțului de univers din care artistul însuși s-a desprins.

Horea BĂDESCU

◆ Iubindu-și plaiurile natale, Lazăr Morcan reușește ca printr-o tainică metamorfoză să transpună ecourile cromaticii peisajului în zonele unor sfere în care operează parcă realismul fantastic și deplasat. O sferă în care lacrimile stalactitelor și stalagmitelor încremenesc într-un peisaj selenar, când din munții lumii coboară în fiecare seară turmele mioritice să ierneze pe acest picior de plai, pe această gură de rai a Apusenilor.

Negoiță IRIMIE

◆ „Povârnișurile, ponoarele, izbucurile tărâmurilor inaccesibile sau greu de străbătut ale defileelor Apusenilor devin atrăgătoare tocmai prin paroxismul ilariant de liniștitor. Aceasta, pentru că pictorul Lazăr Morcan, cutremurat de magnifica forță necruțătoare a naturii, în plină și neconținută transformare, știe să mijlocească între mediul ambiant, statornicit sau încremenit pentru o vreme în clișee ce îmbie sau resping, ce ispitesc sau înspăimântă și vizitatorul expozițiilor sale.”

Titus FURDUI

◆ „Așa este meseria, zis mai elegant, arta trebuie luată în serios. Cum procedează Lazăr Morcan, simțind că este în plenitudinea forțelor creatoare. Poate numai cu prieteni pentru un festin muțesc. Dar toate acestea n-au nici un fel de importanță. Pentru că există un stil „Morcan”. Cine a văzut o lucrare a sa, nu va confunda niciodată un „Morcan” cu altcineva.

Krizșan ZOLTAN

## O filială a Societății „Avram Iancu” în America?

La mijlocul lunii iulie s-a aflat într-o vizită în România, doamna dr. Eleny Potra Băleanu, președinta al „Alpha and Omega Restoration Mission Inc.” din Florida, USA, originară din Țara Moților, licențiată în drept la Cluj-Napoca, precum și în arte și psihologie. Plecată de 18 ani din țară, d-na Eleny și-a construit cu greu, încetul cu încetul, o situație bună în America, impunându-se în mai multe domenii de activitate. În întâlnirea pe care a avut-o la Cluj-Napoca cu reprezentanții ai conducerii Societății Cultural Patriotice „Avram Iancu” din România, Domnia Sa și-a exprimat dorința și disponibilitatea de a se implica în înființarea și organizarea unei filiale americane a acestei societăți a moților.

De altfel, distinsa doamnă, face

eforturi lăudabile pentru apropierea românilor din America de patria mamă - România, pentru crearea unei imagini favorabile a țării noastre în Occident.

Așa se face că prin firma pe care o coordonează, dorește să ducă, o frântură din patria de baștină, în America. A cutreierat pentru aceasta țara, împreună cu buna sa prietenă, doamna Eugenia Lazea din Arad, căutând tot ce este bun și frumos, ce ne reprezintă mai bine, pentru a duce câte un pic și românilor americani.

Deopotrivă, inimoasa moață din... Florida, dorește să transfere aici, în România, cât mai multe din cuceririle care au dus faima Americii...

L.EMIL

## Se repetă, totuși, istoria ?

În 1939 - 40, ca și acum, clasa politică ungară folosea aceleași slogane ca și azi, istoricii lor reiterau aceleași idei pe care le regăsim și azi, peste tot, chiar și în zămbetul de limbă maghiară. După erudita lor părere, Trianonul este o nedreptate care trebuie ștersă din istorie și conștiință, chiar cu sângerarea unor popoare.

Crud - ca să nu spun „necopt” - îndemn din partea unor țări și oameni cu pretenții de civilizație și civilizatoare. Oare adevărul istoric este un paprikaș la care îți trebuie doar lingură și nu competență, atenție, cinste și corectitudine? Afirmațiile făcute și spuse din șeaua calului, nu sunt adevăruri domnilor, cel mult zdruncinături ale creierului datorate neastâmpărului călărețului de a ajunge la o destinație străină oricăror logici.

Pașii mărunți și mărunțiți, iată, au ajuns pași uriași pe care și un orb ar trebui să-i sesizeze. Nu fac afirmații la un partid sau Severin anume, vorbesc la modul general. De particular sau specific, mai ales pentru o anumită etnie, vorbesc alții. Vorbesc din ce în ce mai mult, mai fără jenă și mai fără frică de Dumnezeu, căci de frica legilor din România... să fim sobri, au fost de mult și de multe ori călcați.

În școli am învățat că istoria nu se repetă. Se repetă, oameni buni! Citiți documentele anilor 1939 - 40, aceleași strategii și tactici, aceiași pași mărunți. Doar udemeristii erau alții, ca și acei incalificabili români care, până în ultima clipă au crezut că vorbele udemeriste sunt de dăcă, precum cele din parlamente. Și atunci au fost iubitori de țară care au buciemat sau au bătut clopotele în dungă, semn de mare primejdie, iar etichetele cu care au fost gratulați au fost similare celor de azi.

Gruparea etnică UDMR, nelegală din punctul de vedere al legilor românești, ne jignește și ne dă picioare în spate aici, în România., căci puturosul valah este sau prost, ori adormit.

Că suntem jigniți în propria noastră țară, și că ni se dă picioare în spate, aceasta vede toată lumea.

Mai rămâne de văzut dacă suntem proști sau adormiți. Imnul României se numește „Deșteaptă-te române”?

Parcă...!

Ioan HERINEANU,  
Prim-vicepreședinte al Societății  
„Avram Iancu”

## Simion Pantea - Sălciuanul

- căpitan al lui Horea și editor de cărți populare și cărți de cult -

Valea Arieșului din Țara Moților a fost martoră a multor evenimente care au cutremurat pământul și au întunecat cerul istoriei noastre atât de zbuciumate. Aici s-a născut în decursul vremurilor bărbați viteji care cu prețul vieții și-au apărât glla străbună dar și oamenii luminați ce și-au consacrat viața și activitatea năzuințelor spirituale ale neamului din care s-au plămădit. Acești „eroi” adevărați vor rămâne pentru totdeauna adevărate modele de urmat.

La loc de cinste în galeria marilor bărbați din Țara Moților este și Simion Pantea din Sălciua.

Date scrise despre viața și activitatea acestui vrednic înaintaș sunt puține.

Istoricul Nicolae Iorga - care de mai multe ori a vizitat Țara Moților, a răscolit trecutul neamului, a scos la lumină nenumărate vieți în fapte vrednice ale înaintașilor - între care de aleasă prețuire și Simion Pantea. Generațiile care s-au scurs au transmis din tată în fiu amintiri frumoase despre lupta, strădaniile, pribegiiile și jertfelnicia acestui valoros fiu al Țării Moților.

Flacăra răscoalei aprinsă de Horea, Cloșca și Crișan în anul 1784 a însuflețit și pe locuitorii din Sălciua și satele apropiate. Copleșiți de povara asupririlor și de amarul iobăgiei, locuitorii din Sălciua s-au răscolit alături de toți moții munților Apuseni.

Printre ei, cu adâncă revoltă în suflet, stă ca un vulcan încins Simion Pantea, fiu al comunei Sălciua, om cu școală, isteț și sprinten la gând și la faptă. Pricepe comandamentele vremii. Toți îl ascultă. Era prieten cu Horea care i-a făcut cinstea de a-l căuta și acasă la Sălciua.

În timpul revoluției, Simion Pantea a fost un om de nădejde al lui Horea, luptător hotărât și plin de curaj, fiind prezent în cele mai grele împrejurări și periculoase situații. A purtat cu mândrie steagul răscoalei iobagilor până la capăt. Nu a dat înapoi pentru ca poporul și dreptatea să biruie.

Sfârșitul celei mai mari răscoale din Ardeal îl cunoaștem. Represalii, oameni arși de vii, persecuții și masacre pilduitoare. În Sălciua care

era considerată un centru al răscolăților, învățătorul Ștefan Sălciuanul, împreună cu cei cinci copii ai săi au fost arși de vii într-un cuptor încins pentru copt pâine.

Furtuna represaliilor s-a întins. Stăpânirea care nu ierta l-a căutat pretutindeni ca să-l pună în lanțuri pe Simion Pantea. S-a retras pe cărări tănuite ale codrilor, dincolo de munți, așezându-se în Țara Românească.

Timpu pribegiei, Simion Pantea a știut să-l folosească pentru îmbogățirea sa sufletească. A învățat carte, a citit mult, s-a luminat ca să poată lumina și pe alții.

Îl găsim stabilit mai aproape de meleagurile dragi, la Sibiu. Aici a desfășurat o activitate cărțurărească.

A tipărit pentru strana bisericilor cărțile necesare săvârșitei cultului creștin ortodox.

Cu cheltuiala lui s-au tipărit „Octoihul mic, Penticostarion”. Un exemplar se mai păstrează la parohia ortodoxă Sălciua de Sus fiind gravate pe marginea filelor de mână lui Simion Pantea în litere chirilice următoarele: „Aceasta să se știe că eu, Simion Pantea din Sălciua de Sus de pe Ariași, din vermeghea Turzii am dat aceste cărți de pomană. Penticostarion, Octoih mic și unu mare și Strajnic, bisericii neunite din Sălciua de Sus”. Urmează semnătura lui Simion Pantea, 16 oct. 1810. Scris cu litere latine.

Viața, faptele frumoase împlinite de Simion Pantea care s-a identificat cu aspirațiile și idealurile poporului sunt demne de cinste și de pomenire. A fost un „moț” adevărat, dar și un bun creștin, tipărint pe a sa cheltuială cărțile necesare strănilor bisericii.

Moții din Sălciua nu l-au uitat. Școala Generală îi va purta numele „Simion Pantea” patron spiritual, pildă vie pentru generațiile de tineri de azi și de mâine.

Cărțurarul editor, căpitan al lui Horea, Simion Pantea Sălciuanul - va rămâne o pagină vie în istoria neamului românesc și a Bisericii străbune.

Pr. Eugen GOIA  
Sohodol



În miez de „cuptor”, toate drumurile Apusenilor duc la Târgul de pe muntele Găina ...



... și la Crucea Iancului



Bucurie mare la Bucium la inaugurarea filialei locale ...



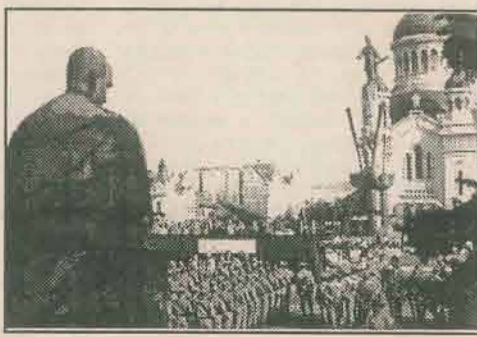
În Maramureșul frate, cu Ion și Stefan Petreș...



Maria Marcu, Mariana Morcan și Ana Banciu sunt fericite să cânte moților ...



... iar românii din Uzdin - Iugoslavia, să-ncingă o țarină ca-n Apuseni



Armata, mereu de veghe țării, mereu de veghe eroilor neamului



## Armata a IV-a Transilvania

- 80 de ani de la înființare -

La 15 august 1916, acum 80 de ani, se constituia la Bacău Comandamentul Armatei a IV-a (de Nord), alături de celelalte trei armate: Armata I (Oltenia), Armata a II-a (Muntenia), Armata a III-a (Muntenia de Est și Dobrogea). Primul comandament al Armatei a IV-a a fost numit generalul de divizie Constantin Presan, viitor mareșal al României.

La aceeași dată ostașii Armatei I, II și IV (de Nord) Române debușau prin cele 18 trecători din Carpații Orientali pentru a elibera de sub „jugul de fier” al imperiului austro-ungar pe frații lor ardeleni. Deviza lor se îngemăna prin cântecele: „Treceți batalioane române Carpații”, „Ne trebuie Ardealul”, „Ne cheamă Ardealul”, „Pe-al nostru steag e scris unire” și altele.

Vestea sosirii trupelor române în sudul Ardealului a creat o stare de bucurie de nedescris. Cu lacrimi, flori, pâine și sare au fost întâmpinați și primiți ostașii români la Brașov, Făgăraș, Tâlmăci, Cisnădie, Toplița, Miercurea Ciuc, Petroșani și-n alte localități. Bucuria a fost însă de scurtă durată. Aliații nu au executat operațiile ofensive de la Salonic și din Galiția așa cum fusese stabilit. Au urmat zile și luni grele. Apoi, retragerea în Moldova, rezistența împotriva armatelor austro-ungare și germane mai bine dotate. A urmat reorganizarea armatei române din vara anului 1917, și succesele de răsunet de la Mărășești și Oituz.

Anul 1918 a adus după lunile mai - iunie siguranță și încredere. În Europa pe cele trei fronturi trupele Triplei Alianțe băteau în retragere. Poporul român s-a redreptat, a renăscut din cenușă. S-a făcut Unirea cea Mare: Basarabia s-a unit cu România (martie 1918), urmată de

Bucovina (noiembrie 1918), Crișana, Banatul, Maramureșul și întreaga Transilvanie (1 Decembrie 1918, la Alba Iulia).

Pe acest fond a renăscut și s-a înființat Comandamentul Trupelor din Transilvania, comandament de armată cu sediul cartierului la Sibiu. Primul comandant al acestuia a fost numit generalul de divizie Traian Moșoiu, născut la Tohanu, lângă Bran. În această armată au venit și intrat ca într-un iureș de suflet și lumină ardeleni care s-au constituit în Diviziile 16, 17, 18, 20 și 21 infanterie, în regimentele „Avram Iancu”, „Turda” și „Alba Iulia”, batalioanele de etapă, alte unități și formațiuni.

Armata a IV-a „Transilvania” a preluat apoi și duce mai departe tradițiile de luptă ale Armatei a IV-a (de Nord), Armatei „Transilvania”, Comandamentului Trupelor de Vest, Corpului 6 Armată, Armata a IV-a (1939 - 1947), Regiunea III Militară, Armata a II-a și actuala Armată a IV-a.

Armata a IV-a a participat la eliberarea centrului și sudului Basarabiei (22 iunie - 26 iulie 1941), la campania din Est împotriva imperiului sovietic, în operațiile de la Odessa, din Stepa Kalmucă și Stalingrad. A participat la eliberarea Ardealului de Nord de sub ocupația străină, la eliberarea Ungariei și Cehoslovaciei, sub comanda unor bravi generali, precum generalul de armată Gheorghe Avramescu și generalul de corp de armată Nicolae Dăscălescu.

Astăzi Armata a IV-a al cărui comandament împlinește 80 de ani, fiind demnă purtătoare a tradițiilor de luptă, este hotărâtă să ducă pe mai departe steagul și tricolorul birurilor pentru a asigura liniștea, stabilitatea și ordinea constituțională în această

parte a țării, independența și integritatea teritorială.

În ultimii ani, Armata a IV-a a sprijinit acțiunile cultural-patriotice ale Societății „Avram Iancu”, desfășurate după 1991 la Tebea, Mărișelu, Muntele Găina, După Piatră, Muntele Băișorii și-n alte locuri, inclusiv la transportul ajutoarelor umanitare ale societății în Munții Apuseni, în lunile ianuarie - februarie 1996. Cadrele acestui comandament au făcut acest gest deoarece apreciază că Societatea „Avram Iancu” este o societate puternică ce cultivă „tradițiile de luptă ale lui Avram Iancu, Horea, Cloșca și Crișan, ideile de unitate națională, libertate și dreptate socială de care avem atâtea nevoie azi.

La a 80-a aniversare, Armata a IV-a Transilvania, la fel ca întreaga armată română, cunoaște un amplu proces de reformă. Transformările structurale și funcționale intervenite în ultimii ani au fost complexe și dinamice, potrivit noilor condiții din societatea românească. Aceste transformări, aflate încă în derulare, au schimbat complet nu numai configurația, ci și suportul calitativ al instituției militare, a unităților și comandamentelor.

Având în vedere ce s-a făcut până acum, precum și obiectivele prioritare ale Armatei României anilor 2000, putem spune că edificăm o armată profesionistă, pe măsura unui stat democratic, în care este asigurat controlul civil, cu o structură organizatorică deplin compatibilă cu armatele moderne, cu o infrastructură capabilă să asigure atât utilizarea eficientă a potențialului mobilizabil, cât și acoperirea unei game cât mai diversificate de acțiuni militare.

Colonel Iulian PATCA

## Întrebări absurde

Posibil să „nu”, la fel de posibil ca și să „da”. Într-o țară democratică, așa ca a noastră, orice este posibil. Nimic nu mai miră sau șochează pe nimeni.

Bunăoară, acum câteva zile, mă plimbam prin centru, ca orice om serios și fără bani, când mă oprește un tip îmbrăcat sportiv și inconfundabil:

- Forinți cumpărăm!

- Posibil să „nu”, la fel de posibil ca și să „da”, i-am răspuns eu implacabil, inflexibil, incolor și transpirat. Omul s-a uitat lung la mine, la numărul de la pantofi, la cămașa cu papion și la părul pe care l-am pierdut conform romanței „Te duci și tu, și-n urma ta...” de Gherase Dendrino sau vreun prieten de-al lui.

Veți spune că i-am răspuns obraznic, dar el vroia să cumpere forinți, iar eu ouă. El avea bani, iar mie-mi lipseau jumătate, că cealaltă jumătate nu o aveam deloc, fapt ce m-a făcut să renunț la ea.

Într-o altă zi, când mă plimbam amețit și fără țintă, mă tînuiește un ins cu o întrebare:

- N-aveți un foc?

„Posibil să nu, la fel de posibil ca și să da” - m-am gândit în sinea mea, fără să-i răspund. Aveam eu multe focuri care-mi pârjoleau gândurile, dar ce rost avea să i le înșir? Și apoi, de unde să știu la care dintre ele s-a referit? Că s-a scumplit benzina, că nu se găsec țigări Carpați, că salariul de pe o lună îmi ajunge exact jumătate din ea?

Într-o altă zi și la o altă plimbare un rom care tocmai își strângea aparatul de la locul de muncă, unde cerșea (oricum, mai profitabilă muncă decât cea de economist), mă întrebă pe neașteptate:

- Domnule, nu știi cât îi ceasu', mâncați-aș?

Posibil să nu, la fel de posibil ca și să da! Mă pot orienta după poziția soarelui - dacă e ziua, sau după stele - dacă e noaptea. În plus, o sumedenie de mișcări din viața cetății îmi pot indica ora. E îngrămădeală mare, ca

la rugby, la stațiile de troleibuz? E ora 6.30! Vânzătorii de ziare își aranjează marfa, sigur e ora 7.00. Se deschid magazinele (încă) de stat? E ora 8.00! Că cele particulare s-au deschis la orele 6.00 ș.a.m.d. Cel mai simplu mă pot orienta după ceas, dar mi-e lene să ridic mâna dreaptă, și-apoi, oricum, eu port ceasul pe stânga.

Întrebări fără noimă, absurde. Ca și cea de alaltăieri, când un domn bine, m-a întrebat:

- N-aveți să-mi schimbați 10.000 de lei?

Posibil să nu, la fel de posibil ca și să da. Cu ce să-i schimb? Cu amărâta de 1000 de lei pe care o mai am în portmoneu? Parcă văd că m-ar refuza, sau chiar m-ar trimite undeva... Să i-o schimb cu un pachet de Carpați timbrat? Ar spune că fac speculă și că timbrul costă mai puțin, sau că eu nu-s Guvern să-mi pot permite orice.

Să fiu cinstit, nu numai alții pun întrebări absurde. Fiecare din noi face gafe, dar nu recunoaștem. Mi-adeuc aminte de alegerile municipale. Eram la serviciu și așa, pe nepusă masă, mi-am amintit de replica cetățeanului turmentat:

- Da eu cu cine votez?

De față era directorul meu care candida la funcția de primar... „Posibil să nu, la fel de posibil și să da” - veți spune. De atunci cuget la întrebări absurde.

De fapt, am timp liber pentru aceasta, fiindcă sunt disponibilizat. Cu acte în regulă! Adică, regula celui mai puternic. Că puterea nu este obligatorie, dar este necesară în economia de piață.

Nu înțeleg dacă avem economie, la ce ne mai trebuie piață? Și dacă avem piață, cum o mai legăm de economia noastră?

Gata cu întrebările absurde! Eu nu le mai pun nicicând și niciunde. Să le pună cei care mai au servicii, eu nu mai vreau să renunț la ajutorul de șomaj.

Ioan HERINEANU

## Simion Balint - prefectul vechilor saline (Turda)

Prin activitatea sa neobosită și neprecupețită în slujba intereselor naționale, Simion Balint și-a fixat locul în galeria conducătorilor naționali ce s-au remarcat în timpul frământatului secol al XIX-lea, în Transilvania.

S-a născut într-un mic sat românesc, Copand, de lângă Turda, la 30 septembrie 1810. Strămoșii lui erau din Maramureș. Un oarecare Nenea sau Nonea din comuna Vilma Mare sau Dragavilma cu soția sa, Floriana, a venit la începutul veacului al XVIII-lea, în urma mișcării lui Francisc Rakoczy în oastea căruia a fost ostaș și s-a așezat la Copand. Aici este administrator la curtea baronului Banffy, proprietarul acestui sat. Un fiu al acestora cu numele Popa Ioan, urmând școlile vremii ajunge preot în Petridul de Jos și în 1720 a trecut cu întreaga parohie la greco-catolici. Urmaș în această parohie îi este unul din fiii lui Popa Ursu, căsătorit cu Ana Balint. În casa fiului cel mare al acestora, Antonie, căsătorit cu Marina Papp de Lemeny se va naște, la 30 septembrie 1810, al doilea lor fiu Simion Balint.

Numele de Balint în loc de Popa este primit de unul din înaintașii săi, Grigorie, pe la 1812 pe când se afla în școlile romano-catolice din Cluj.

La vârsta de șapte ani, în anul

1817, Simion urmează primii ani de școală, mai întâi la Cluj unde, fără a fi intern, învață până în anul 1822. Timp de cinci ani tănărul școlar a avut de făcut față sărăciei traiului, limbii și cărții ungurești. Departele de casa și căldura familiei, a îndurat lipsuri și nevoi neobișnuite pentru un copil de vârstă lui nevoit să-și caute adăpost prin podurile caselor și ale grajdurilor, singurele adăposturi accesibile celor câțiva zloți pe care-i putea oferi pentru „chirie”. Toate aceste greutăți le-a depășit fiind convins, ca și mama sa, că numai urmând școlile vremii, românii își puteau depăși condiția lor socială și cultura inferioară la care-i supuneau vicisitudinile vremii.

Pe când avea 15 ani, în 1822, tatăl său se îmbolnăvește și moare în anul următor, situație ce-l face să lupte aproape doi ani singur cu nevoile, pentru a absolvi școala normală.

Lipsit de ajutorul părintesc se întoarce în satul natal, unde rămâne până în anul 1824. Cu ajutorul primit din partea unei fundații blăjene, Simion Balint a reușit să urmeze și cursurile gimnaziului. Primele două clase „Principala” și „Gramatica” le-a terminat la Blaj. A treia, „Sintaxa” a făcut-o la Sibiu unde era singurul român între 16 elevi. Probabil că ultimele două clase, „Poezia” și „Retorica” sunt terminate de Simion

Balint între anii 1827 - 1829 tot la Sibiu.

În septembrie - octombrie 1829 Simion Balint lucrează în cancelaria unui funcționar, reușind să agonisească banii necesari pentru a merge la Blaj unde urmează cursul filosofic de un singur an. În toamna anului 1830 este primit la Seminarul Teologic din Blaj unde l-a avut profesor pe Timotei Cipariu. Având note bune și foarte bune, Simion Balint termină seminarul în anul 1834 și se duce la Roșia Montană, unde la 27 august s-a căsătorit cu Carolina, una din fiicele preotului local Zachei Golgot. Este investit, la 21 septembrie 1834, de către episcopul de Blaj, Lemeny, ca preot în Roșia Montană.

Anii de școală, mai ales cei din școlile Blajului - centru de puternică emulație culturală și națională, și-au pus amprenta asupra viitoarei personalități a lui Simion Balint care a înțeles foarte bine valoarea și puterea învățământului și culturii. Acești ani l-au ajutat să înțeleagă mai bine aspirațiile neamului său, l-au pregătit pentru misiunea pe care nu va ezita să o accepte, aceea de luptător pentru drepturile și libertățile poporului român cu care s-a identificat prin lupta și aspirații.

Prof. Teodor ȘANDOR  
Societatea „Avram Iancu”

## Ce-am făcut noi pentru națiune?

Deși nu sunt moață (fiind născută în altă zonă mitică a plaiurilor mioritice, într-un deosebit de frumos oraș ardelean cu un ușor iz medieval, apropiat geografic și mai ales

tineri, ce-am făcut noi pentru români și (mai ales) pentru România?

Sunt multe posibilități în frumoasa și bogata noastră patrie, dar ... sunt și mulți nerăbdători (care până



Moț din Costești-Albac, la 84 de ani  
(desen de Lazăr Morcan)

Revenind la momentul istoric actual, suntem o generație fericită pentru că avem oportunitatea de a nu ne confrunța cu oronile luptelor armate (sau, Doamne ferește, a unui război) și că pe meleagurile noastre progresul și civilizația sfârșitului de mileniu au adus printre alte lucruri bune și reconcilierea atât de dorită și negăsită atunci.

Dar... tinerii români adevărați și mai ales bravii moți nu uită unele din cele mai pilduitoare cuvinte ale Eroului nostru drag: „Unicul dor al vieții mele este să-mi văd națiunea fericită”. Și atunci vă-ntreb, dragi

când au ajuns oameni au profitat de toate cele necesare existenței aici) și care acum îngroașă rândurile prin fața diverselor ambasade sau consulate cu gândul de emigrare. Nu sunt ei primii români care cred că bunăstarea materială primează și că numai într-o țară mai prosperă

pot să-și realizeze ambițiile și să contureze în realitate visele unei

vieți. Nu contest reușita multora, dar mă gândesc la unele umilințe, pe care a trebuit să le înghită sau la dorul de țară, pe care mai nimic nu-l poate alina... N-ar fi mai bine oare să încercăm noi înșine, să ne ridicăm țara la un nivel de civilizație pe măsura marilor sale bogății? Dumnezeu ne-a binecuvântat lăsându-ne să ne naștem aici, și acum, datoria noastră este să-l mulțumim, prețuind această Țară și, întorcându-ne, să muncim pentru ea și locuitorii ei din orice parte a lumii...

Monica TIMOC

## Permanență

Rotundul acesta, cât cuprinzi cu ochii  
eu l-am călcat întâiul cu piciorul.  
Izvoarele strălimpezi cu apa ne-ncepută  
întâiași dată mie mi-au sfințit ulciorul!

Și mie doar mi s-a călcat gorunul  
pe sclipătul securii cu iubire  
știind că va renaște soare-nalt în porți,  
grindei de plug ori stâlp de mănăstire.

Și iarba-nmiresmată de prin padini  
sub care toți ne-om alina cândva  
întâia gleznă pe care-a sărutat-o  
cu roua-i preacurată a fost glezna mea.

În ochii mei, nu-ntr-altii, acest văzduh  
sublim

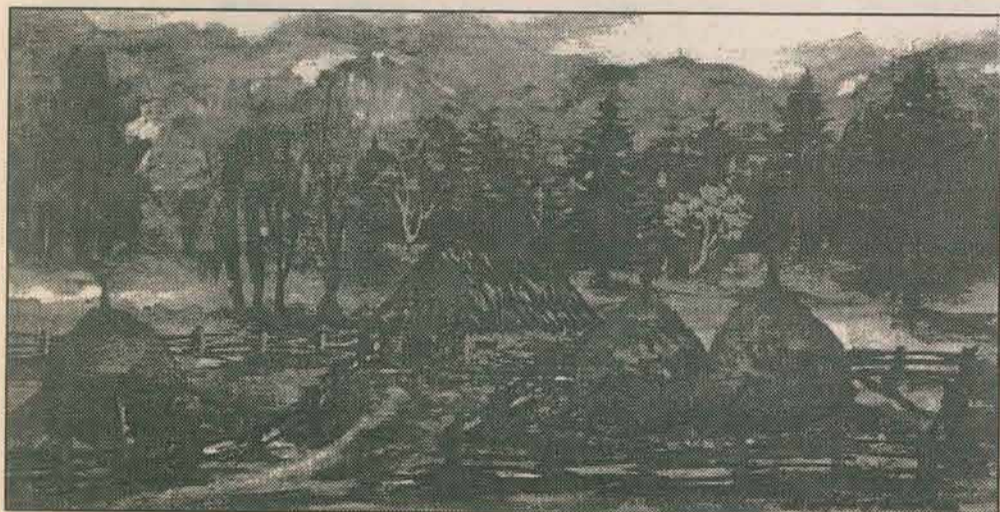
și-a revărsat lumina sa dintâie  
și doar pe mine m-au miruit în zori  
acești molizi albaștri cu sfânta lor tămâie.

Și-i bine să se știe că tot ce am acum  
n-a pogorât aicea din ceruri pe de-a gata,  
că-n fiecare floare îmi sângerează un gând  
și-n fiecare fruct sudoarea-i cu găleata ...

Din neodihna palmei și din vegherea frunții  
se-ngrașă-n spicuri bobul de crește cât  
aluna...

Cinstire, deci, asemeni și brațelor și minții  
și azi și mâine și întru totdeauna! ...

Petre BUCȘA



Lazăr Morcan: Permanență

## Tabăra de ecologie de la Vârtoș-Arieșeni: „Pentru un Arieș mai curat“

În perioada 16 - 28 iunie a.c., în localitatea Vârtoș, jud. Alba, și-a desfășurat activitatea prima tabără de ecologie de pe Valea Arieșului. Organizată de „Clubul elevilor - Câmpeni” și Asociația „Prietenii Vânătorilor de munte” - Câmpeni, tabăra a avut ca obiectiv principal ecologizarea Văii Arieșului pe porțiunea dintre localitățile Arieșului și Vârtoș (6 km).

Cu toate greutățile datorate vieții în... corturi, ploii și frigului din câteva zile, cei peste 60 de elevi (liceeni) veniți din județele Constanța, Dolj, Bacău, Ilfov, Mureș și Alba, au avut o activitate rodnică, apreciată elogios de numeroși primari, șefi de ocoale silvice și manageri de pe Valea Arieșului, care au vizitat tabăra și au participat la un simpozion de ecologie organizat ad-hoc la Vârtoș. Cu acest prilej s-au stabilit locurile viitoarelor tabere ecologice și sursele de finanțare necesare continuării acțiunii „Pentru un Arieș curat“.

Tinerii moți și prietenii lor din țară, prin tot ce au făcut în tabăra de la Vârtoș, au dat o veritabilă lecție din care colegii lor de generație și, mai ales oamenii mari, ar trebui să înțeleagă nu numai aspectele legate de ecologie și dragoste pentru natură (țară), dar și faptul că DACĂ VREI... POȚI face - măcar - ordine și curățenie în propria ogradă, fără să fie nevoie să vină cineva de aiurea pentru asta.

În încheiere consemnăm cu bucurie faptul că printre principalii sponsori ai taberei de la Vârtoș s-au numărat și filialele din Câmpeni și Alba-Iulia ale Societății „Avram Iancu”. Mai mult chiar, filmările video au fost realizate în tabăra, cu o cameră video donată „Clubului elevilor - Câmpeni” de către conducerea din Cluj-Napoca a Societății Naționale Avram Iancu.

Petrișor OARGA



Patru mândri pui de moți

## Avram Iancu

### - Portret moral -

„Numai epocile extraordinare produc oameni extraordinari ...”, numai popoare ajunse la un grad oarecare al conștiinței de sine și al culturii se știu folosi de asemenea epoci și își aleg sau recunosc de conducători pe bărbați de acei care au venit tocmai la timp nu ca să vorbească, cât mai vartos ca să lucre, bărbați ai faptelor, ai acțiunii, care apucaseră ... a avea în sine spiritul națiunii, care știuseră a-și identifica interesele lor cu ale poporului și a se inspira de mărima epocii în care au ajuns ... Avram Iancu, om născut pentru acțiune, venise tocmai la timp, tocmai în acei ani epocali... Sunt creionări sintetice esențiale ale portretului moral al unuia dintre bravii bărbați ai națiunii române - Avram Iancu, scrise la moartea acestuia, în 1872, de un alt bărbat de seamă pe care „gradul conștiinței de sine și al culturii” poporului român l-a dat epocii sale - George Barițiu.

Avram Iancu s-a născut în munții cei pietroși ai Apusenilor Transilvaniei, de la care a împrumutat dârzenia și neclintirea în fața furtunilor, dar și sufletul lor încărcat de măreție și frumusețe, de generozitate și forță. În tatăl său, Alisandru Iancu, tânărul erou de la 1848 - 1849 găsea și avea un statornic rezim moral, o „oglinză” a revigorării sufletului, un exemplu a ceea ce înseamnă autoritate și putere de a impune respectul celorlalți. De câte ori va fi coborât din munți acest moț mândru, badea Alisandru, în Clujul anilor studenției lui Iancu, aducând odată cu el pe strada Lupului (azi str. Mihail Kogălniceanu), la Colegiul piarist, aerul cel tare al Apusenilor, suferințele și răbdarea neamului său oropsit de acasă, legendele lui Horea ale copilăriei, toate vor fi reaprins forțele vie ale unui suflet uriaș, pus pe fapte mari care să doboare o nedreptate de veacuri. „Om frumos, înalt, îmbrăcat în port românesc, cioareci de aba, pieptar cusut cu fir de aur, om ca de 50 - 51 de ani” - așa era cunoscut Alisandru Iancu de un coleg de studenție la Cluj, al lui Avram Iancu. Îi purta deci, atât de emoționant grija fiului, pentru a-l încuraja, a-l proteja și a-i da dovadă totodată, că are încredere în el, că și-a pus multă speranță în viitorul lui. Și ce poate fi de o mai mare responsabilitate pentru un tânăr decât această încredere în el, venită din partea unui părinte de mare autoritate, de cultură, bunătate și frumoasă conduită (cum este descris Alisandru Iancu de un călător ungar prin Apuseni, în 1846).

Cum este cunoscut însă portretul fizic al eroului de excepție de la 1848 - 1849 în descrierile contemporanilor? Un tânăr destul de înalt, bine făcut, cu bucle blonde și cu ochi de culoare deschisă. Extraordinară efigie a eroului Avram Iancu - arhicunoscută și mereu îndrăgită și venerată - este aceea consacrată în minunatul tablou din epocă al lui Barbu Iscovescu. În atitudinea și privirea lui falnică este cuprinsă parcă însăși dimensiunea unei epoci românești, dimensiunea unei generații eroice, demnitățile unui întreg popor.

În descrierile contemporanilor este creionat fragmentar și portretul moral și sufletesc al lui Iancu. Era plin de zel și încrezător în izbânda dreptății. Prin entuziasmul, autoritatea și bunătatea sa câștiga încrederea colegilor, fie la gimnaziul din Zlatna, fie la Cluj, fie la Tabla Regească de la Târgu Mureș etc. Ajuta pe colegii lipsiți de mijloace, cu cărți, cu haine, chiar cu bani - asumându-și însăși generozitatea neamului său. Era părtaș la petrecerile studențești, la Cluj, unde participau atât colegi români, cât și unguri și sași. La Târgu Mureș era „sufletul tineretului

român” intelectual din oraș. La casa unde era găzduit se adunau tinerii ca să discute, să citească gazete, să-și limpezească idelle de viitor pentru neamul lor, pe care-l vedeau acum atât de clar prins în jugul robiei legiurilor feudale ale „privilegiaților” de secole. Tânărul Iancu se bucura de prestigiu nu numai în rândul colegilor români, ci și printre unguri. Este cunoscut, de asemenea, drept o fire deschisă, cu un temperament vesel și o încredere nemărginită în biruința dreptății pentru poporul său. Ne vom imagina cum în toată discuțiilor aprinse ale tinerilor canceliști români din Târgu Mureș se va fi pus și posibilitatea ca românii să aibă reprezentanți în dieta țării conform numărului lor. Cât de mult va fi iubit Avram Iancu această perspectivă pentru neamul său, pentru a cărui demnitate era hotărât să lupte până la capăt!

Se ridica „mai presus de colegi prin farmecul înnăscut, prin pasiunea ce o pune în convingerile politice și prin voința care nu cunoște nici un obstacol”. Contemporanii îl descriu ca o fire blajină, dar știa să devină autoritar și era, iute și cu reacții fulgerătoare la mânie. Un adversar al românilor de la 1848 - 1849, Vasvari Pal, spunea că „Iancu acesta e un om fără seamăn, cu sânge rece, destoinic, dar când vorbește despre suferințele neamului său e fanatic, îi scânteiază ochii și poți vedea înfrâșii făclia aprinsă a revoluției”. Acest Iancu era cel care, asistând odată la lucrările Dietei nobiliare ar fi spus: „Nu cu argumente filosofice și umanitare se pot convinge tiranii, ci doar cu lanca lui Horia”. Vasvari Pal avea deci, dreptate.

Legătura lui permanentă cu neamul său era fie pe linie sufletească, Iancu este cunoscut ascultând la Târgu Mureș doine românești și „țarina” de la Abrud, cântate de taraful de țigani, fie pe linie directă, cutreierând satele și lărgindu-și cercul de prieteni, de admiratori și de adepți.

Sosise primăvara popoarelor, la 1848. Epocile extraordinare produc oameni extraordinari - spunea Barițiu. Acum Avram Iancu se dovedește a fi omul de voință, de curaj și de acțiune bărbătească și conducătorul poporului înarmat. Avea prestația și aura aceea de om care „avea în sine spiritul națiunii”, de „om fără seamăn” - expresie extraordinară de sugestivă pe care poporul numai o poate crea. S-a dovedit a fi omul fapte. Istoria se scrie prin fapte. Și aceasta este urmarea uriașei sete de dreptate națională care-l mistuia. „Pretențiile noastre sunt sfinte, precum e sfântă dreptatea. Și noi, românii, vom fi gata a le apăra cu orice preț” - spunea Iancu la adunarea din septembrie 1848 de la Blaj. Mai spunea: „Români! ... Suntem mulți ca cucuruzii brazilor; suntem mulți și tari și Dumnezeu e cu noi”. Dar această sete de dreptate națională nu o vedea nicidecum îndreptată împotriva altor naționalități. Într-o scrisoare adresată „fraților maghiari” spunea: „Firea ne-a așezat în una patrie ca împreună să gustăm dulceața fructelor ei, a muncii comune. Convingeți-vă deplin că între noi și voi armele niciodată nu pot decide ...” Această afirmație rămâne drept efigie a unei extraordinare integrități morale și judecări vizionare, europene, a marelui erou de la 1848 - 1849. Dar revoluția și-a avut, din păcate, cursul ei cunoscut. Poporul român, în măreția lui tragică de atunci, l-a urmat pe marele lui erou, Avram Iancu. În Munții Apuseni ai Ardealului s-a păstrat astfel, neîngenunchiată, ființa națională a românilor, iar „Craiul Munților” a intrat în legendă.

Vasile LECHINTAN

## IANCULE MARE

EDITOR: Societatea „Avram Iancu” din România: Cluj-Napoca, Calea Dorobanților 70; PREȘEDINTE: prof. univ. dr. Ioan Teodor STAN

### COLEGIUL DE REDACȚIE

REDACTOR ȘEF: Emil LUCA

REDACTORI: Petre BUCȘA, Ioan AL. CRIȘAN, Vasile CRISTEA, Ioan HERINEANU, Vasile LECHINTAN, Petrișor OARGA, Alexandru RUS, Vasile TUTULA, Teodor ȘANDOR

GRAFICA: Lazăr MORCAN; CULEGERE TEXTE: Sanda SUCIU, Karin IVAȘCU; TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ: Gabriel MAJA

TIPARUL EXECUTAT LA  
3400, Cluj-Napoca, Pascaly 7  
Tel. 40-(0)-199898, 154264

Garamond  
- tipografic s.r.l. -